

VEDLEGG

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2023/4465

Vår ref
23/4255-

Dato
13. desember 2023

Representantforslag 44 S (2023-2024) fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Alf Erik Bergstøl Andersen om å ikke ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige

Jeg viser til brev fra kommunal- og forvaltningskomiteen 28. november 2023 med anmodning om min vurdering av representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Alf Erik Bergstøl Andersen om å ikke ha bedre ytelser for flyktninger i Norge enn i Danmark og Sverige. Forslaget lyder:

- 1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av ytelsene til flyktninger, slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark.*
- 2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en større gjennomgang av introduksjonsprogrammet og sysselsetting knyttet til ukrainere i Norge, Sverige og Danmark, med sikte på å øke sysselsettingen i retning av dansk og svensk nivå, der målet er at man skal i arbeid raskest mulig og at opplæring i språk/samfunn tas på kveldstid/i helger.*

Min vurdering av forslaget:

Regjeringen mener at Norge må ta vår del av ansvaret for å ta imot flyktninger i verden. Ikke minst gjelder dette for fordrevne fra Ukraina, som er en del av våre egne nærområder. Norge skal støtte opp om Ukraina, militært og humanitært, og ved å gi beskyttelse til dem som kommer til oss.

Det viktigste vi gjør for dem som har kommet hit, er å gi flest mulig et fotfeste i arbeidslivet. Høy sysselsetting er en forutsetning for å sikre en bærekraftig velferdsstat, redusere fattigdom, utjevne sosiale forskjeller og oppnå kjønnslikestilling. For mange innvandrere er

arbeidslivet også den viktigste arenaen for integrering. Gjennom arbeid sikrer den enkelte seg en inntekt og mulighet til selvforsørgelse og økonomisk selvstendighet. Samtidig kan nettverk skapes, kunnskap om arbeidsliv og samfunnsliv kan bygges og norskerferdigheter kan styrkes. Deltakelse i norsk arbeidsliv gir også den enkelte kompetanse som kan tas med til Ukraina ved framtidig retur.

Introduksjonsprogrammet er det viktigste virkemidlet for å gi mulighet til noe kompetanseheving og norskopplæring. Det skal gjøre de som trenger det, klare for å komme inn i det seriøse arbeidslivet. Fra Sverige vet vi at fordrevne fra Ukraina får svært liten mulighet til kompetanseheving. Erfaringene er at de da ofte havner i useriøse deler av arbeidslivet og er utsatt for utnyttning. Slik vil vi ikke ha det i Norge. Regjeringen mener derfor at det er viktig å tilby et kort, arbeidsrettet introduksjonsprogram til denne gruppen, som i hovedsak har med seg utdanning fra før og skal være her midlertidig. Til flyktninger uten fullført videregående utdanning, ønsker vi å legge til rette for at de får formell kompetanse og mulighet til fag- eller yrkesopplæring.

Flyktninger i mottak mottar en basisytelse som skal dekke en beboers personlige utgifter. Ytelsen er nøktern og varierer med type mottak, om det blir servert mat eller er lagt til rette for egen matlaging, og om man er enslig voksen, ektepar/samboer, barnefamilie eller enslig mindreårig. Det gis ekstraordinære tilleggsytelser, dersom det er nødvendig for beboerens liv og helse eller for å dekke andre behov. Satsene varierer avhengig av alder og livssituasjon og for beboere i mottak med og uten kantine.

Etter bosetting i en kommune kan fordrevne fra Ukraina som deltar i introduksjonsprogram få introduksjonsstønad. Introduksjonsprogrammet er et kvalifiseringstilbud på fulltid og introduksjonsstønaden skal kompensere for deltakelsen. Ved redusert deltakelse, ugyldig fravær eller arbeidsinntekt som del av introduksjonsprogrammet, avkortes stønaden. Introduksjonsstønaden skal i utgangspunktet dekke alle nødvendige utgifter til livsopphold, inkludert til bolig og strøm. Stønadsnivået har ligget fast over lengre tid og balanserer ulike hensyn. Det skal gi insentiver til deltakelse i introduksjonsprogrammet, samt sikre et forsvarlig livsopphold for flyktningene. Samtidig skal ytelsen være på et nøkternt nivå, slik at vi i størst mulig grad unngår innlåsing av dem som har muligheter for arbeid uavhengig av programmet. Det skal ligge et klart insentiv til å gå over i jobb framfor økonomisk sosialhjelp ved avsluttet program.

Økonomisk stønad (sosialhjelp) kan utbetales til bosatte flyktninger som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom lønnet arbeid, deltakelse i introduksjonsprogram eller annen inntekt. Sosialhjelp utgjør samfunnets siste økonomiske sikkerhetsnett. Alle andre økonomiske rettigheter må benyttes før sosialhjelp kan mottas. Hvis tjenestemottakeren har noen inntekter, men ikke tilstrekkelig til et forsvarlig livsopphold, utbetales differansen som supplerende sosialhjelp. Økonomisk stønad er en skjønsmessig ytelse. Det innebærer at det skal foretas en konkret og individuell vurdering av hvilke utgifter som er nødvendige for å sikre et forsvarlig livsopphold.

Jeg vurderer at det ikke er nødvendig eller hensiktsmessig med en større gjennomgang av ytelse til flykninger slik at disse maksimalt er på nivå med Sverige og Danmark, eller av introduksjonsprogrammet og sysselsetting knyttet til fordrevne fra Ukraina. Regjeringen har arbeidet aktivt for å få fram tiltak for å øke sysselsettingen. En hurtigarbeidende arbeidsgruppe som ble etablert før sommeren har gjennomgått tiltak for økt arbeidsmarkedsintegrering blant fordrevne fra Ukraina. I vurderingen så arbeidsgruppen også hen til erfaringer fra de nordiske landene, og særlig Danmark. Regjeringen har i all hovedsak fulgt opp anbefalingene fra arbeidsgruppen, blant annet anbefalingen om et nasjonalt tilbud om digital norskopplæring. Et slikt tilbud skal etter planen være på plass senest innen utgangen av første kvartal 2024. Dette vil gjøre det enklere å kombinere norskopplæring med arbeid.

De fordrevne fra Ukraina er en annen gruppe enn flykningene som vanligvis søker beskyttelse hos oss. Majoriteten av de fordrevne har videregående skole og har derfor rett til et kort program på inntil 6 måneder, med mulighet for forlengelse i ytterligere seks måneder. Kun 55 prosent av flykningene fra Ukraina har hittil fått programmet forlenget.

Regjeringen har høye forventninger til at ukrainere kommer raskt i arbeid. Vi stiller krav om at de fordrevne bidrar til dette, og er opptatt av at innsatsen som ytes er målrettet. Regjeringen har derfor hatt på høring forslag til endringer i integreringsforskriften om økt arbeidsretting av introduksjonsprogrammet. Forslagene innebærer å konkretisere og skjerpe minstekravet til arbeidsrettede elementer i programmet, å skjerpe kravene til forlengelse av programmet, å gå bort fra at deltageren selv kan velge deltidsprogram og å åpne for at kommunen kan avslå krav om program for personer som har jobb eller tilbud om jobb. Høringsfristen var 5. desember 2023 og regjeringen vil følge den opp raskt.

Jeg mener det er riktig å tilby de fordrevne fra Ukraina noe kvalifisering, slik at de har en praktisk mulighet til å komme raskt i jobb. En studie gjennomført av NIBR viser at Norge i en normalsituasjon har hatt bedre arbeidsmarkedsintegrering over tid enn Danmark og like god som Sverige. Jeg tror det er fordi vi har satset mer på integrering og kvalifisering. Sammenlignet med Danmark er fortsatt andelen av fordrevne fra Ukraina som er i arbeid i Norge, lav. Samtidig er det i Norge en større andel fordrevne som fortsatt har kort botid, og som deltar i introduksjonsprogrammet. I Danmark kom majoriteten av de fordrevne i første halvdel av 2022 og sysselsettingsnivået har stabilisert seg på rundt 50 prosent det siste halve året.

Introduksjonsprogrammet for fordrevne varer i en relativt kort periode og utbetaling av introduksjonsstønnen avhenger av at de faktisk deltar og ikke har ugyldig fravær. Det er også lagt opp til at arbeid kan være en del av programmet og til at opplæringen i norsk kan foregå på kvelder og i helger, både underveis i programmet og etter avsluttet program. Etter avsluttet introduksjonsprogram har til nå over åtte av ti fordrevne gått over i arbeid, utdanning eller videre kvalifiseringstiltak. Dette er gode resultater med tanke på at vi bosetter i alle landets kommuner, og at mange kommuner har måttet bygge opp tilbudet sitt på nytt. Med

endringene som foreslås i integreringsforskriften, vil flere deltakere få tettere kontakt med arbeidsgivere. Dette vil øke sannsynligheten for at flere går over i arbeid.

Regjeringen er opptatt av at innvandringen må være bærekraftig, og at byrdefordelingen mellom Norge og våre naboland må være i en rimelig balanse. Et høyt ankomstnivå over tid vil gi betydelig press i kommunene og i ankomst- og mottakssystemet. Regjeringen har derfor nylig iverksatt enkelte tiltak som i sum skal bidra til å jevne ut ankomstnivået med våre naboland. Et av tiltakene er å kutte ordningen med etterbetaling av barnetrygd når den midlertidige oppholdstillatelsen blir forlenget utover det første året. Det strammes også inn på anledningen til å reise frem og tilbake mellom Ukraina og Norge og det vil ikke lenger bli tilrettelagt for innkvartering i hoteller eller lignende. Det vil ikke lenger tilbys transport til Nasjonalt ankomstsenter i Råde for de som har reist til andre deler av landet. Regjeringen vil også informere aktivt om at det er krav om botid i Norge for å få tilgang til en rekke ytelser gjennom folketrygden.

Dersom ankomstene fortsetter å gå i retning av et nivå som ikke er bærekraftig over tid, vil regjeringen vurdere ytterligere tiltak.

Med hilsen

Tonje Brenna